

BIBLICUM ŚLĄSKIE
V EDYCJA
KSIĘGA PSALMÓW – TEOLOGIA I EGZEGEZA

WYKŁAD 26

TEOLOGIA
PSALTERZ HEBRAJSKI - CHRYSZTUS I KOŚCIÓŁ

1. SEPTUAGINTA - PRZYGOTOWANIE EWANGELII (cz.2)

Nowy Testament pojęcie „Kyrios” zapożyczył z Septuaginty i przeniósł je na Chrystusa. Tam gdzie psalmy greckie sławiły Jahwe jako Pana, tam młode chrześcijaństwo widziało już tajemnicę Trójcy Świętej. Chrystus jako wywyższony Pan jest dla „nowego Izraela” Bogiem rolnym Ojcu (Po cytacie z Ps 34, 13-17 (wg Septuaginty), następuje w. 1P 3,15 wyjaśnienie: „Pana zaś Chrystusa miejcie w sercach za Świętego”. Przykłady można mnożyć.

Ogromne znaczenie miało imię Kyrios w liturgii Kościoła pierwotnego, gdyż było szczególnie stosowne do uwielbiania chwalebne Chrystusa. Grecko-łacińska formuła *Kyrie eleison* ma źródło w lamentacjach *Psalterza*, m.in. w sławnym Ps 50/51 *Miserere*. W tej starożytnej formule odzwierciedla się świadomość ludzkiej nędzy, której zaradzić może jedynie Pan - Kyrios przez swoje miłosierdzie (*eleos*).

Młoda wspólnota chrześcijańska, widząc w Chrystusie biblijnego Pana, chętnie śpiewała na Jego cześć psalmy o królowaniu Jahwe: „Pan króluje”. Kościół dostrzegał w nich zawsze Chrystusa, który swą śmiercią krzyżową pokonał śmierć naszą.

Już sam hebrajski tekst *Psalterza* był owocem prorockiej refleksji nad żywą tradycją Izraela. Charyzmaty mędrców biblijnych prowadzą do dalszego pogłębienia myśli zawartej w natchnionych tekstach. W miarę, jak zbliża się przyjście Chrystusa i pełnia Objawienia, zaczyna wzrastać w judaizmie potrójne oczekiwanie: mesjańskie, uniwersalistyczne i eschatologiczne. Widać to już w pismach z Qumran, a potem w targumach i midraszach, które precyzują sens mesjański wielu tekstów, nadając znaczenie osobowe takim pojęciom kluczowym, jak: Słowo, Zbawienie, Sprawiedliwość, woła Boża.

Septuaginta jest wyrazem autentycznej egzegezy żydowskiej, która dopiero później zamknie się w literze Prawa, odrzuciwszy Chrystusa. Grecki przekład Biblii, powstały u progu ery chrześcijańskiej, charakteryzuje się otwartością na

pełnię Objawienia i na przyjście Mesjasza. Możemy to obserwować w samym słownictwie Septuaginty. Częsty w psalmach termin *jeszua* - zbawienie, żydowscy tłumacze z Aleksandrii zastępują powoli pojęciem osobowym Soter - Zbawiciel (Np. zamiast „Bóg mego zbawienia” czytamy „Bóg mój Zbawiciel” Ps 23/24,5; 24/25,5 i in.). Częstym jego odpowiednikiem jest *doxa* - chwała która dla czytelnika chrześcijańskiego stanowi zapowiedź Ducha Świętego (Ps 28/29,13; 56/57,6 i in. Pragnienie Ducha wyraża jasno przekład Ps 118/119,131: „Otwarłem usta i wziąłem w siebie Ducha” - tekst hebr.: „westchnąłem”).

Wpływ Septuaginty na Nowy Testament widoczny jest w całej strukturze języka i myślenia, zwłaszcza w przygotowaniu bogatego słownictwa, potrzebnego dla wyrażenia nowych prawd wiary. Trzeba pamiętać, że grecka Biblia z Aleksandrii jest nie tylko tłumaczeniem, ale samym tekstem świętym, źródłem nowej myśli teologicznej. Rozwija np. naukę o aniołach, o zmartwychwstaniu, o życiu wiecznym, zapowiadając już pełnię objawienia Nowego Przymierza.

W porównaniu z długim procesem tworzenia się hebrajskiego zbioru pism Starego Testamentu, Septuaginta jest zwartym dziełem jednej epoki i kultury hellenizmu. Greckie słowa nabierają w niej nowych znaczeń, aby oddać myśl hebrajską. Z drugiej strony pojęcia hebrajskie w greckiej szacie językowej zyskują nowy sens, ubogacając Objawienie biblijne. Przykładem takiego ubogacenia i zarazem uściślenia słownictwa są nowe terminy dotyczące prześlania i pojednania, prawdy i chwały, prawa i grzechu (Gr. *anomia* oznacza grzech jako przekroczenie prawa Bożego - *nomos*), żalu i skruchy, medytacji i przyłgnięcia do Słowa, ucisku i wytrwałości. Szczególna jest „kariera” słowa *ekklesia* - zwołanie. Jako fonetyczny i treściowy odpowiednik hebrajskiego *qahal*, oznaczał on w judaizmie greckim liturgiczne zgromadzenie ludu Bożego, by później stać się technicznym określeniem Kościoła (W Psalterzu greckim słowo to pojawia się 10 razy - Ps 21, 23.26; 25, 5.12; 34, 18; 39, 10; 67, 27; 88, 6; 106, 32; 149, 1 - jako przeciwieństwo pojęcia synagogi, mającego czasem wydźwięk negatywny).

Wielu badaczy podkreśla, że zwłaszcza św. Łukasz świadomie naśladował język Septuaginty, aby ukazać przez to jego charakter sakralny i powiązanie między Starym i Nowym Testamentem. Każde pojęcie religijne ma w Nowym Testamencie znaczenie przygotowane już przez Biblię diaspory aleksandryjskiej. Podobnie wpływ psalmów w greckiej szacie językowej jest ogromny w dziejach kultury zachodniej.

Psalmy Septuaginty są czymś więcej niż tylko przekładem liturgicznych pieśni Izraela. Są tekstem świętym, stanowiącym pomost między Starym a Nowym Testamentem. Dlatego Kościół otacza je szczególnym szacunkiem, korzystając z

nich w swej modlitwie i w przekazie Słowa Bożego. Najstarsze chrześcijańskie przekłady *Psałterza* - zarówno syryjskie, jak i łacińskie - oparte są na Septuagincie. Dokonywano ich na zlecenie gmin, którym miały służyć w liturgii. Psałterze starołacińskie dalekie są od perfekcji języka klasycznego; troską tłumaczy było przeniesienie objawionych treści na język ludowy, który w ten sposób stawał się językiem świętym.

[*Ks. prof. dr hab. Antoni Tronina*](#)

ROZWAŻANIE

PSALM 113 [112]

Chwalebne jest imię Pana

Chwalcie, słudzy Pańscy, *
chwalcie imię Pana.

Niech imię Pana będzie błogosławione, *
teraz i na wieki.

Od wschodu aż do zachodu słońca *
niech będzie pochwalone imię Pana.

Pan jest wywyższony ponad wszystkie ludy, *
ponad niebiosa sięga Jego chwała.

Kto jest jak nasz Pan Bóg, który mieszka w górze *
i w dół spogląda na niebo i na ziemię?

Podnosi z prochu nędzarza *
i dźwiga z gnoju ubogiego,

By go posadzić wśród książąt, *
wśród książąt swojego ludu.

Tej, co była nieplodna, każe mieszkać w domu *
jako matce cieszącej się dziećmi.

Zanim rozpoczniemy krótkie rozważanie poświęcone interpretacji odczytanego przed chwilą Psalmu, chciałbym przypomnieć, że dzisiaj jest rocznica urodzin naszego umiłowanego Papieża Jana Pawła II. Skończyłby 85 lat. Jesteśmy pewni, że on patrzy na nas z wysoka i jest z nami. Przy tej okazji pragniemy podziękować Panu za dar tego Papieża, a także samemu Papieżowi za wszystko, czego dokonał, i za jego cierpienie.

1. Wysłuchaliśmy prostych i pięknych słów Psalmu 113 [112] będącego prawdziwym wprowadzeniem do niewielkiego zbioru Psalmów, od 113 [112] do 118 [117], powszechnie zwanego «Hallelem egipskim». To alleluja, czyli pieśń pochwalna, sławi wyzwolenie z niewoli faraonńskiej i radość Izraela, który może służyć Panu, ciesząc się wolnością w ziemi obiecanej (por. Ps 114 [113]).

Nie bez przyczyny tradycja żydowska włączyła tę serie Psalmów do liturgii paschalnej. Wydarzenie to, zgodnie ze swoim wymiarem historyczno-społecznym, a zwłaszcza duchowym, było świętowane jako znak wyzwolenia od zła w jego wielorakich przejawach.

Psalm 113 [112] to krótka pieśń, która w oryginale hebrajskim liczy zaledwie sześćdziesiąt słów, wyrażających uczucia ufności, uwielbienia i radości.

2. Pierwsza strofa (por. Ps 113 [112], 1-3) sławi «imię Pańskie», które - jak wiadomo - w języku biblijnym oznacza osobę samego Boga, Jego żywą i czynną obecność w ludzkich dziejach.

Z żarliwą natarczywością rozbrzmiewa trzykrotnie «imię Pańskie» w centrum modlitwy adoracyjnej. Całe stworzenie i czas - «od wschodu aż do zachodu słońca», jak mówi Psalmista (w. 3) - razem składają jedno dziękczynienie. Jakby nieustanne tchnienie wydobywało się z ziemi i wznosiło do nieba, by słać Pana, Stwórcę wszechświata i Króla dziejów.

3. Poprzez ten ruch ku górze Psalm prowadzi nas do tajemnicy Bożej. Druga jego część (por. ww. 4-6) wysławia bowiem transcendencję Pana, przedstawioną za pomocą obrazów wertykalnych, wychodzących poza zasięg zwykłego ludzkiego horyzontu. Psalm głosi, że Pan jest «wywyższony», «mieszka w górze» i nikt nie może Mu dorównać; musi «spoglądać w dół», również po to, żeby zobaczyć niebiosa, ponieważ «ponad niebiosa sięga Jego chwała» (w. 4).

Boże spojrzenie obejmuje całą rzeczywistość, byty ziemskie i niebieskie. Nie jest ono jednakże wyniosłe ani obojętne, jak spojrzenie bezdusznego władcy. Pan - mówi Psalmista - «w dół spogląda» (w. 6).

4. I tak dochodzimy do końcowej części Psalmu (ww. 7-9), w której z wyżyn niebieskich przenosimy uwagę ku horyzontom ziemskim. Pan pochyła się troskliwie nad naszą małością i ubóstwem, które sprawiają, że mamy chęć z lękiem się wycofać. Jego pełne miłości spojrzenie i skuteczne działanie skierowane są ku najmniejszym i najuboższym na świecie: «Podnosi z prochu nędzarza i dźwiga z gnoju ubogiego» (w. 7).

Tak więc Bóg pochyla się nad potrzebującymi i cierpiącymi, by ich pocieszyć, a słowo to nabiera swego pełnego znaczenia, rzeczywistego wyrazu w chwili, gdy poprzez wcielenie Bóg zniża się tak dalece, że staje się jednym z nas, i to jednym z ubogich tego świata. Ubogiego obdarza On najwyższym zaszczytem: «posadzi go wśród książąt», tak, «wśród książąt swojego ludu» (w. 8). Samotną i bezpłodną kobietę, upokarzaną przez starożytne społeczeństwo, które traktowało ją niczym suchą i bezużyteczną gałąź, Bóg obdarza zaszczytem i radością posiadania wielu synów (por. w. 9). A zatem Psalmista wychwala Boga, który różni się zasadniczo od nas przez swą wielkość, ale jednocześnie jest bardzo blisko swoich cierpiących stworzeń.

W ostatnich wierszach Psalmu 113 [112] łatwo doszukać się zapowiedzi słów Maryi z *Magnificat*, pieśni opiewającej wybory Boga, który «wejrzał na uniżenie swojej Służebnicy». Maryja jeszcze bardziej radykalnie niż omawiany przez nas Psalm głosi, że Bóg «strąca władców z tronu, a wywyższa pokornych» (por. Łk 1, 48. 52; por. Ps 113 [112], 6-8).

5. Starożytny «Hymn wieczorny», zachowany w tak zwanych *Konstytucjach Apostolskich* (VII, 48), powtarza i rozwija pełne radości pierwsze słowa omawianego przez nas Psalmu. Przytaczamy go teraz, na zakończenie naszego rozważania, by ukazać «chrześcijańską» interpretację Psalmów pierwotnej wspólnoty: «Chwalcie, dzieci, Pana, / chwalcie imię Pańskie. / Chwalimy Cię, śpiewamy Ci, błogosławimy Cię, / bo wielka jest chwała Twoja. / Panie, Królu, Ojcie Chrystusa, niepokalanego Baranka, / który gładzi grzech świata. / Tobie uwielbienie, Tobie pieśń, Tobie chwała, / Bogu Ojcu przez Syna w Duchu Świętym / na wieki wieków. Amen» (S. Pricoco-M. Simonetti, *La preghiera dei cristiani*, Milano 2000, s. 97).

(18.5.2005)

[Liturgia Godzin z Janem Pawłem II i Benedyktem XVI](#)
[Praca zbiorowa, Wydawnictwo Biblos, Tarnów 2007](#)

EGZEGEZA

PSALM 113

Ps 113. Hymn z formami rozkazującymi i imiesłowowymi, które są charakterystyczne dla hymnu.

Struktura:

ww. 1-3 (wielbienie imienia Jahwe);

ww. 4-6 (wywyższenie Jahwe);

ww. 7-9 (Jahwe odmienia sytuację ubogich i niepłodnych).

2b-3a. "odtąd i aż na wieki": Meryzm stwierdzający, że imię Jahwe należy wielbić zawsze i wszędzie.

4. Połączenie wywyższenia Jahwe z wywyższeniem ubogiego w w. 7. Działanie Jahwe wypływa z Jego charakteru.

5-9. Odnośnie do fragmentu podobnego w treści i formie por. Ps 35,10. Połączenie ww. 5-9 z pieśnią Anny w 1 Sm 2,1-10 sugeruje zależność literacką, chociaż jej charakter nie jest jasny.

*[Katolicki Komentarz Biblijny](#)
[prac. zbiorowa, Oficyna Wydawnicza „Vocatio”, Warszawa 2001](#)*